

MIROSLAV MACKA

K ŠEDESÁTINÁM PROF. Dr. MIROSLAVA BLAŽKA

Miroslav Blažek se narodil 13. 5. ve Vápenném Podole v Železných horách. Krátce na to se s rodiči přestěhoval do Brna, kde maturoval v roce 1934. Na přírodovědecké fakultě brněnské univerzity, kde studoval, formovala jeho názory řada učitelů tehdejšího geografického ústavu. Byli to profesori Horák, Koláček, Říkovský a Vitásek. V roce 1938 předkládá státní práci „Sídlní zeměpis Znojemska“, kterou zpracoval u profesora Koláčka na disertační práci, zabývající se osídlením Židlochovicka.

Postižen okupací a uzavřením vysokých škol obhájuje disertační práci až čtyři roky po osvobození Československa na Karlově univerzitě

v Praze. Předkládá zde práci, která byla v podstatě zpracována již před válkou, ale současně z problematiky, které se intenzivně po celou dobu okupace věnoval. V té době již má za sebou rozsáhlou činnost na poli aplikované geografie, neboť ihned po osvobození začal pracovat jako sídlní geograf na osídlování pohraničí. Do roku 1948 působil na Osídlovacím úřadě, odkud pak přešel do oblastního plánování, kde v Generálním sekretariátu Hospodářské rady (později SÚP) zakládal oddělení oblastního plánu. Od roku 1951 působí až do roku 1967 na Vysoké škole ekonomické. V roce 1952 se stal na VŠE vedoucím jím založené katedry hospodářské geografie a předložil habilitační práci na základě své první knižní publikace „Sídla v Československu“ (23), vyšlé v roce 1951. V roce 1964 byl jmenován profesorem a stává se vedoucím nově vzniklé katedry ekonomiky oblastí. Na Geografickém ústavu Československé akademie věd v Brně, kde pracuje od roku 1967 jako vedoucí vědecký pracovník pomáhal od svého nástupu spoluvytvořit jak fundovaný kádr pracovníků ekonomické geografie, tak i celkovou koncepci rozvoje tohoto oboru nejen na pracovišti. Tak jak rostl Geografický ústav ČSAV v Brně v největší vědeckobadatelské pracoviště geografie v ČSSR, řídicí a koordinující většinu úloh tohoto oboru, tak rostla i jeho vnější odpovědnost za směr a pojetí ekonomické geografie v ČSR. Po této charakteristice můžeme pominout výčet jeho vědeckých a vědeckoorganizačních funkcí, jejichž úctyhodný počet by toto naše tvrzení sice široce dotvrdil, ale jen pouhý výčet by zabral mnoho místa.

Počáteční vliv učitelů i pozdější praktická činnost v Osidlovacím úřadě způsobili, že v prvním období jeho vědecké činnosti dominuje problematika geografie obyvatelstva a sídel (2—15, 21, 23). K posledním pracím tohoto druhu patří kolektivní studie, vzniká pod jeho vedením, zabývající se vymezením městských aglomerací v ČSSR (113). O jejím významu svědčí to, že podle jejího vymezení jsou zpracována významná díla jako např. Národní atlas ČSSR a jiné. K otázkám aglomerací se vrací i později studií o malých městech (121) a studií o vymezení aglomerací podle dojíždění do zaměstnání (viz práce ve Zprávách GgÚ); vrací se i k obyvatelstvu jak obecnou studií o problematice geografie obyvatelstva (96), tak i studií z hlediska jeho významu jako rajonizačního faktoru (129). V posledním desetiletí dotvrzuje toto zaměření výzkumem urbanizace ČSR. Jako první vůbec vymezuje urbanizované oblasti a okrsky ČSR a stanovuje jejich hierarchii (172, 173, 201 apod.). Dochází k významným poznatkům nejen o stupni urbanizace federace k roku 1970 (zhruba 75 % všeho obyvatelstva urbanizovaných regionů, resp. okrsků bydlí ve městech, zbytek v příměstských obcích neměstského typu, urbanizované regiony a okrsky zaujímají zhruba 28,8 % území federace a žije v nich asi 52,8 % obyvatelstva). Ve svých nejnovějších pracích, z části ještě nepublikovaných se pak zabývá i prognózou vývoje urbanizovaných oblastí.

Druhým rozsáhlým úsekem činnosti Miroslava Blažka (a z hlediska výchovy mladých geografů jistě nejdůležitějším) je jak autorská, tak poradní a recenzní účast na tvorbě učebnic. Je autorem prvních poválečných učebních textů hospodářského zeměpisu ČSSR (22), stejně jako první knižní publikace tohoto druhu, vydané v roce 1958 (78). Tato kniha se dočkala dvou vydání v německém jazyce (NDR — 1959, NSR — 1959) a jednoho v jazyce ruském (v r. 1960 v SSSR), což samo o sobě už svědčí o jejich kvalitách. Zcela přepracovaná vychází pak tato práce v roce 1964 v Bratislavě, obohacena mimo jiné o nové pohledy na vymezení podoblastí. Kromě učebních textů o hospodářské geografii ČSSR jsou to učebnice hospodářské geografie socialistických zemí a hospodářské geografie světa; v nichž podává M. Blažek přehled jednotlivých odvětví výroby ve světě a spojuje ji se srovnávací analýzou rozmístění výroby v kapitalistických a socialistických zemích. Hlavně prostřednictvím učebnic seznamuje též s teorií hospodářské geografie, s problematikou oblastního plánování, teorie rozmístování atp. Něchybí ani účast na tvorbě středoškolských učebnic. Od roku 1949 je autorem statí o Československu pro SVVŠ. Pro dokreslení uvádíme, že učebnice představují v seznamu prací přes 30 titulů, zpracovaných buď jím samým, nebo ve spolupráci (kromě reedici). Na velké řadě učebnic lze nejlépe pozorovat vývoj samého autora a jeho koncepcí hospodářské geografie od odvětvových průřezů hospodářstvím podle administrativních jednotek (22), ke komplexním hospodářsko-geografickým charakteristikám oblastí jako živých, stále se vyvíjejících individualit (123).

Už sám rozsah počtu učebnic napovídá, ež Miroslav Blažek je zaníceným učitelem. Živý, temperamentní a bezprostřední ve svých přednáškách, poutavých nejen obsahem. Je velmi pozorný, ale kritický školitel mladých vědeckých pracovníků i pracovníků praxe, kterých vychoval již celou řadu. Má skutečně vzácný dar. Dovede u svých žáků vyvolat radost z práce a touhu po poznání.

Třetím rozsáhlým úsekem jeho činnosti je ekonomicko-geografická rajonizace. Jeho názory, vyslovené ve více pracích, jsou nejlépe konkretizovány v již zmíněné práci Ekonomická geografie ČSSR. Speciálnímu jeho zájmu se těší zkoumání vztahů ekonomického a administrativního členění zemí, neboť poznání těchto vztahů dává nejlepší předpoklady pro praxi oblastního plánování a řízení. Nej-

významnější je zatím studie, vypracovaná v rámci výzkumného programu Commission on Methods of Economic Regionalization (135), ve které zkoumal administrativní členění zemí socialistické soustavy (i některých dalších zemí).

Je členem korespondentem komise pro problémy urbanizace při IGU, je členem Regional Science Association a dalších vědeckých organizací.

To je nejvýznamnějším a současně v dané etapě vývoje geografie ve světě logickým oceněním základní filosofické koncepce, marxistického pojetí geografie, z jehož pozice jsou koncipovány práce prof. Blažka již od počátku jeho činnosti.

Od roku 1952 pracuje nepřetržitě v ČSSZ (člen od roku 1935). Od X. sjezdu jako místopředseda Ústředního výboru. Sjezdem ČSSZ v Plzni v roce 1975 byl za svoji práci pro zásluhy za rozvoj oboru na XIII. sjezdu vyznamenán čestným členstvím ČSSZ. Významně se podílel na přípravách vzniku Geografického ústavu ČSAV. Znám je jeho podíl na přípravě vydání Národního atlasu ČSSR včetně jeho moderní koncepce a na realizaci a naplnění státního plánu výzkumu v geografii (1958, dosud). V tomto výčtu činnosti bychom mohli dlouho pokračovat, uvedli jsme však jen skutečně to nejdůležitější.

V osobě prof. M. Blažka se vědecká, pedagogická a organizační činnost tak bezprostředně prolínají, že hodnocení z těchto jednotlivých aspektů je skutečně velmi obtížné. O jeho úsilí, aby geografický výzkum sloužil praxi a naopak, přihlížení k praxi jako hlavnímu kritériu správnosti teoretických poznatků, svědčí i publikační činnost, věnovaná těmto otázkám.

Na šedesátíka (uvážíme-li ještě neplodnou ztrátu válečných let) jsou výsledky práce E. Blažka skutečně úctyhodné. Přejeme jubilantovi do dalších let stejný a neútlumavý elán a aktivitu ve prospěch oboru, podobně jak ji projevoval doposud.

Všestrannost a rozsah jeho prací ukáže nejlépe seznam publikovaných prací ve Zprávách GÚ 1966 č. 9 a připojený seznam vybraných publikovaných prací.

Vybrané práce prof. dr. Miroslava Blažka

Číslování publikovaných prací odpovídá úplnému Seznamu, který do r. 1966 byl publikován ve Zprávách GÚ Brno, roč. 1966, a jehož pokračování do č. 232 a konce roku 1976 bude rovněž uveřejněno ve Zprávách GÚ Brno, roč. 1976. K vybraným pracem předkládáme stručnou charakteristiku.

- 1946 [3] — Pro dva a půl miliónu Čechů v pohraničí. Nedělní noviny Rudého práva, č. 32/1946 z 11. 8. 1946 (přetisk pro vnitrozemí v č. 34/1946, dále pod č. 12 pod názvem Osídlovací plán, roč. 1947.
- 1951 [23] — Sídla v Československu, Přírodovědecké nakladatelství Praha 1951, předloženo jako habilitační práce, řešena problematika slučování obcí, vývoje a charakteru sídelní struktury, počátky problematiky regionalizace administrativních úprav.
- 1954 [47] — K otázkám rajonování v ČSR, čas. Politické ekonomie, č. 1/1954, aplikace sovětské rajonizační teorie na ČSR.
- 1956 [81] — Sdvihi v geografii proizvodstva Československa, Izvěstija AN SSSR, serija geografičeskaja č. 5/1956, několikrát i později zpracované téma o změnách v rozmístění výroby po r. 1945 a 1948.
- 1957 [63] — Několik poznámek k hospodářské mapě ČSR, Kartografický přehled č. 1/1957. Komentář k 1. nástěnné hosp. mapě státu, která vyvolala širokou diskusi (viz Sborník ČSSZ) a která v dalších mutacích dlouží dodnes.
- 1958 [78] Hospodářský zeměpis Československa, Orbis, Praha 1958, knižní zpracování upravených starších vysokoškolských textů. Vyšlo v 1959 v NSR, NDR, v r. 1960 v SSSR, v r. 1961 v regionální geografii zkráceno v Nizozemsku, v r. 1964 ve slovenštině.

- 1959 (80) — Za pokrokový národní atlas, Sborník ČSSZ č. 2/1959, polemika s prof. Hromádkou a koncepcí moderního nár. atlasu (též u č. 91).
- 1962 (114) — Vymezení městských aglomerací v ČSSR, Sborník ČSSZ 1/1962. Vymezení, kterého bylo použito závazně u Národního atlasu.
- 1965 (134) — Ekonomika oblastí, SPN, 1965, texty nového oboru spojujícího teorii oblastního plánování s ekon. geografii.
- 1965 (137) — Analyse géographique de la régionalisation administrative, materiály 4. zasedání Komise pro metody ekonom. regionalizace IGU, Brno, 1965, 1. zpráva o výsledcích celosvětové ankety, společně s prof. Jullardem, pokračování (156) v r. 1968 publikovaná „Analyse de la régionalisation administrative“, vydal GgÚ Brno s dalšími zprávami ve Sborníku a pod (152), (154), (158), (133), (169).
- 1967 (148) — Politická a hospodářská geografie, Svoboda 1967, vysokoškolská učebnice ek. geografie, užívaná dosud.
- 1968 (161) — Rajonování, zájmových území měst, Sborník ČSSZ, roč. 73.
- 1969 (165) — Otázky územního správního členění, vydalo min. vnitra, 1968, zpracováno ve funkci předsedy Komise pro územní členění Vládní komise pro územní členění NV.
- 1972 (172) — Brněnské urbanizované území, Studia geographica č. 1/1969. 1. práce v ČSR z problematiky urbanizovaných regionů (dále 173 atp.).
- 1969 (174) — Otázky dalšího postupu při regionalizaci, Studia geographica č. 8/1969. Nástin metod a problémů při řešení úkolů GgÚ Brno.
- 1971 (190) — Les perspectives de l'urbanisation en Tchécoslovaquie, Studia geographica, č. 21/1971 Brno. Referát pro Evropskou geograf. konferenci. Jsou charakterizovány nové tendence ve vývoji v ČSSR (rovněž 200 — referát na světové konferenci CIER, Warszawa 1972).
- 1972 (201) — Les tendances de l'urbanisation dans l'Europe de l'Est, publikováno v Papers XXII. kongresu v Montrealu, publikováno rovněž v Supplementu Sborníku ČSSZ.
- 1973 (211) — Ekonomická encyklopedie, Svoboda 1973, Hesla Slovníku: hosp. geografie, územní dělba práce atd.
- 1972 (229) — Dvacet let hospodářské geografie v ČSAV, Zprávy GgÚ 7/1972.
- 1975 (230) — Czechoslovakia, heslo o ČSSR v Encyclopaedia Britannica.
- 1975 (231) — Industrialization des Carnates occidentales, přednáška na Univerzitě v Iași, RSR, Iași 1975.